

**ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМІНЬ У
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО
ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-
ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ**

Відомо, що нині в Україні чимало дітей мають слабкий імунітет і часто хворіють, а причинами такого становища є погана екологія, розумове перевантаження, малорухомий спосіб життя (вільний час проводять біля телевізора чи грають у сидячі комп'ютерні ігри).

Тож хто, як не вчитель фізичної культури повинен боротися з цією ситуацією методами та засобами свого предмета. Тому сучасне суспільство потребує спеціалістів фізичної культури такого рівня, які б змогли організувати учнів самостійно займатися фізкультурно-оздоровчою діяльністю.

Це досягається у даний час шляхом використання у навчальному процесі студентів сучасних новітніх технологій і методів навчання, залучення до праці кваліфікованих викладачів.

Однак під час професійної підготовки майбутніх учителів виникають питання, вирішення яких залежить від багатьох педагогічних умов. Однією із таких умов, за даними анкетування вчителів фізичної культури місцевих шкіл та студентів, 90% опитуваних вважають розвиток пізнавальних, аналітичних, організаторських, комунікативних умінь у майбутніх

спеціалістів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів.

Мета статті – обґрунтувати на основі узагальнення наукових підходів та нашого дослідження визначену групу умінь, та її роль у цілісній структурі підготовки майбутніх фахівців фізичної культури до організації самостійної оздоровчої роботи зі школярами.

Професійне спрямування змісту навчання дає можливість викладачам ВНЗ зосередити увагу на виробленні у студентів потрібних умінь для самостійної фізкультурно-оздоровчої роботи зі школярами. Практика підтверджує, що навчальна інформація на уроках фізичної культури є одним із найважливіших засобів впливу на свідомість і поведінку учнів. Під час проведення уроків фізичної культури, стверджує О. Стасенко, вчителі використовують різні види навчальної інформації. Саме тому інформаційні знання відіграють важливу роль у підготовці майбутніх спеціалістів. Викладачі можуть обговорювати зі студентами питання компетентності сучасного вчителя фізичної культури, ролі наукових знань у роботі педагога [9]. Адже вчитель повинен постійно шукати підходи до учнів, щоб сформувати у них бажання систематично займатися фізичними вправами, що дасть можливість зміцнити здоров'я їх , зокрема, поліпшити роботу функціональних систем організму, бути впевненим у власних силах.

Пізнавати – осягати розумом явища об'єктивної дійсності, одержувати істинне уявлення про кого-, що- небудь. Т. Г. Овчаренко відмічає, що самостійна робота у ВНЗ є важливою формою в організації та управлінні пізнавальною діяльністю студентів. Тому під час організації самостійної роботи необхідно звернути увагу на розвиток у студентів пізнавальних здібностей, які лежать в основі педагогічної майстерності майбутніх вчителів.

Пізнавальні здібності, на думку науковця, – це уміння оволодівати новими знаннями, аналізувати їх, узагальнювати. Через це у системі

самостійної роботи повинні бути такі завдання, які б допомогли сформувати вміння працювати з навчальною, науково-методичною літературою та періодичними виданнями [6, с. 82-83.].

О. В. Зубенко також вважає, що формування пізнавальних умінь та навичок – необхідна умова саморегуляції діяльності студентів, вміння робити самооцінку, самокорекцію у своїй роботі.

Автор виділяє такі принципи організації пізнавальної діяльності студентів:

1. доступність завдань для пізнавального пошуку;
2. спрямованість завдань на зростання професійної майстерності спеціаліста;
3. використання проблемних, творчих завдань для пізнавальної діяльності;
4. систематичний контроль результатів пізнавального пошуку.

На думку дослідника, процес навчально-пізнавальної діяльності вимагає від викладача використання обґрунтованої системи таких способів діяльності, які сприятимуть формуванню у студентів потрібних умінь та навичок засвоювати вивчений матеріал.

Розвинуті пізнавальні вміння підвищують якість навчально-пізнавальної діяльності студентів, допомагають їм успішно виконувати поставлені перед собою завдання, збільшувати продуктивність діяльності, рівномірно розподіляти свої сили [3].

Ми погоджуємось із думкою М. М. Волошина, який вважає, що викладач повинен дати студенту такі знання, які б він міг використати у своїй майбутній професії. Внаслідок систематичних дій у такому спрямуванні в студентів може з'явитися потреба пізнавальної діяльності. А потреба готуватися до майбутньої професійної діяльності може викликати нову потребу – більш високу. Таким чином, студент досконаліше засвоює знання, успішніше формуються у нього вміння, навички професійної діяльності [1].

Фізичне виховання у ВНЗ педагогічного профілю зорієнтоване не тільки на покращення власного здоров'я студентів, але й займає значне місце у підготовці майбутніх учителів, професійна діяльність яких вимагає знань та умінь для покращення комплексу високорозвинених психофізичних якостей і спеціальної фізичної підготовленості [2, с. 9].

А. Цьось, Є. Котов радять студентам під час проведення ними самостійних занять дотримуватися таких основних принципів, як поступовість, систематичність, адекватність і різнобічна спрямованість тренувань, щоб досягти оздоровчого ефекту [10, с. 272].

Самостійні заняття фізичною культурою і спортом допомагають студентам підтримувати тижневий руховий режим, оволодіти програмовими знаннями вищої школи з фізичного виховання, а також формують у студентів вміння організовувати та проводити роботу тренера, судді та інструктора, підвищують інтерес до спортивно-методичної літератури [11, с. 5].

У структурі навчання пізнавальна і мотиваційна частина спонукають студентів до засвоєння міцних знань. Із цією метою постійно змінюється зв'язок між інформаційним і мотиваційним аспектами професійної освіти, щоб у навчальній діяльності студентів брали участь не тільки розум, але й емоції, почуття, прагнення – все його багатогранне життя.

Багаторазові спостереження за студентами показують, що психолого-педагогічні ідеї стають для них переконаннями, правилами, принципами у поєднанні з педагогічною діяльністю. Практика ставить студентам питання, а тому майбутні вчителі фізичної культури у теорії шукають відповіді. Це заставляє їх свідомо й творчо вивчати теоретичний матеріал [7, с. 64-67].

Студенти повинні володіти також аналітичними вміннями. Аналітичний – такий, який базується на застосуванні аналізу. Щоб навчання було ефективним, необхідно створити такі умови, в яких би студенти мали можливість самостійно аналізувати вивчені явища і педагогічні процеси, з'ясовувати послідовність педагогічних дій, порівнювати раніше вивчений

матеріал із новими знаннями й використовувати їх при розв'язанні практичних завдань [5, с. 115].

Під час навчання дуже важливо сформувати у студентів уміння спостерігати за навчально-виховним процесом, за ходом спортивного тренування, бо це ще один із шляхів одержати професійні знання.

Студент ВНЗ повинен оволодіти вміннями давати оцінку стану фізичної підготовки учнів, творчо застосовувати різні засоби фізичного виховання для розвитку особистості [6, с. 82-83].

Згідно з С. Д. Неверковичем, основою навчально-пізнавальної діяльності, яка забезпечує взаємозв'язок діяльності педагога і того, хто вчиться, в процесі навчання, є організаційні уміння. Вони, перебуваючи у безпосередньому зв'язку з навчально-пізнавальною діяльністю того, хто вчиться, проникають у всі етапи навчання і взаємодії компонентів, розповсюджуються на всі ступені навчання – від дошкільного виховання до навчання у вузі [5, с. 95].

Організатор – той, хто організовує, засновує, налагоджує або впорядковує що-небудь. О. В. Ілліна у своєму дослідженні під педагогічним організаторським умінням розуміє «цілеспрямовану динамічну систему усвідомлених дій педагога, спрямовану на організацію певної діяльності об'єктів впливу (учнів, батьків тощо), яка ґрунтується на специфічних властивостях його особистості і необхідних для цього знаннях» [4].

Правильно організовані самостійні заняття сприяють студентам краще оволодіти теоретичним матеріалом із фізичної культури, підготуватися до складання нормативів, покращувати професійну підготовку до самостійних фізкультурно-оздоровчих занять [11, с. 6].

В. Черняков звертає увагу на участь студентів у спортивних іграх, які виховують у майбутніх спеціалістів організаційні здібності, відповідальність за свої дії і за результати гри, колективізм [12, с. 256.].

Майбутнім спеціалістам необхідно звернути увагу на поради О. В. Петуніна, який стверджує, що організаційні уміння вчителів-початківців розвиваються краще, ніж конструктивні. Однак вчителі-початківці не вміють реконструювати інформацію у процесі її повідомлення, бо сковані конспектом, не можуть швидко перебудуватись, якщо змінилася ситуація, не вміють правильно поєднати індивідуальну і групову діяльність. Тому початківцям треба допомогти швидше опанувати активними методами навчання.

Різка протилежність спостерігається у комунікативній діяльності, бо одні молоді спеціалісти завдяки хорошим знанням, умінням емоційно й переконливо викладають матеріал, швидко оволодівають увагою учнів. Інші ж не вміють розподілити її між школярами: до одних вони строгі, до інших – поблажливі [7, с. 88].

Комунікація – спілкування, зв'язок. У людському спілкуванні досягається згода тоді, коли обидві сторони одержують позитивні результати. Для педагогічного спілкування спільним є повага до співрозмовника. Добре засвоєна техніка спілкування, заснована на знанні прав і обов'язків, допомагає дійти згоди. Як правило, вважають, що викладач у процесі спілкування зі студентами навчає їх і виховує [5, с. 219]. Тому комунікативні уміння можна розвивати на основі міжпредметних зв'язків. Викладачі ВНЗ, педагогічного та спортивного профілів, спираючись на інформаційний матеріал та взаємозв'язок таких навчальних предметів, як педагогіка, психологія, теорія і методика фізичного виховання, ділова українська мова та ін., можуть успішно формувати комунікативну культуру у майбутніх вчителів [9].

У формуванні активності майбутнього вчителя фізичної культури важливу роль відіграє спілкування під час фізкультурно-спортивної діяльності з новими людьми, знайомство з історичним і культурним

розвитком міст, що впливає на вдосконалення комунікативних якостей особистості [12, с. 255].

О. С. Пюра, досліджуючи проблему спілкування, переконує, що практично всі педагогічні здібності пов'язані з комунікативною діяльністю. Тому комунікативні уміння потрібні для взаємних стосунків учасників педагогічного процесу.

Студент, навчаючись, формується не як майстер слова взагалі, а як спеціаліст, який володіє комунікативною компетентністю.

На думку автора, процес формування комунікативних умінь майбутніх фахівців найкраще буде відбуватися за таких педагогічних умов:

1. використання особистісно зорієнтованого підходу в навчанні, спрямованого на розвиток діалогу між викладачем і студентом;
2. моделювання професійних умов спілкування;
3. виконання навчальних завдань, які підвищують комунікативну активність студентів [8].

Отже, спрямування та розвиток професійно важливих умінь майбутніх учителів фізичної культури організувати самостійну фізкультурно-оздоровчу діяльність школярів є однією з важливих педагогічних умов, бо пізнавальні, аналітичні вміння сприяють формуванню у студентів уміння одержувати професійні знання, працювати з науково-методичною літературою, вести педагогічні спостереження, творчо застосовувати засоби фізичного виховання, розвивати організаторські та комунікативні здібності.

Подальші дослідження передбачається провести в напрямку вивчення інших педагогічних умов, зокрема, стимулювання творчої активності майбутніх фахівців до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів.

Література

1. Волошин М. М. Навчально-пізнавальні уміння – основа і визначальний чинник підготовки фахівців аграрно-технічного профілю

[електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/znpkr_ped/2009_15/4_05_Voloshin.pdf

2. Грибан Г. П. Життєдіяльність та рухова активність студентів / Г. П. Грибан. – Житомир: Вид-во Рута, 2009. – 593 с.

3. Зубенко О. В. Роль пізнавальних умінь у навчально-пізнавальній діяльності студентів вищих навчальних закладів [електронний ресурс] – Режим доступу:

http://www.rusnauka.com/12.APSN_2007/Pedagogica/20910.doc.htm.

4. Ілліна О. В. Формування у майбутнього вчителя організаторських умінь [електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://studentam.net.ua/content/view/7521/97/>.

5. Неверкович С. Д. Педагогика физической культуры: учебник / под. ред. С.Д. Неверковича.- М. : Физическая культура, 2006. – 528 с.

6. Овчаренко Т. Г. Самостійна робота як складова частина професійно-педагогічної підготовки вчителя / Т. Г. Овчаренко // Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні: Матеріали II-ї всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ-Луцьк: Видавництво «Вежа», 1996. – С 82-83.

7. Петунин О. В. Формирование профессионального мастерства учителя физкультуры : Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. №2114 «Физ. воспитание». / Петунин О.В. – М.: Просвещение, 1980. – 112 с.

8. Пюра О. Педагогічні умови формування комунікативних умінь і навичок майбутніх педагогів [електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gvpkhdpi/2011_22/171_174.pdf.

9. Стасенко О. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи в основній школі [електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/Ped/2009_87/statty/37.pdf.

10. Цьось А., Котов Є. Програма самостійних занять фізичними вправами студентів вищих закладів освіти / А. Цьось, Є. Котов // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Збірник наукових праць. Т. 2, 2008. – 305 с.

11. Чайченко Н. Л. фізичне виховання. Самопідготовка : навч. посіб. [для вищ. Навч. закл.] / Н. Л. Чайченко. – К. : Київ. Нац.. торг.-екон. Ун-т, 2010. – 192 с.

12. Черняков В. Організаційно-виховні можливості фізкультурно-спортивної діяльності в аспекті формування соціально-педагогічної активності майбутнього вчителя фізичної культури / В. Черняков // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Збірник наукових праць. Т. 1, 2008. – 266 с.